

Kopja Informali ta' Sentenza

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GINO CAMILLERI**

Seduta ta' l-10 ta' Ottubru, 2008

Citazzjoni Numru. 1774/1999/1

Onor Ninu Zammit

vs

Onor Noel Farrugia

Il-Qorti

Rat ic-citazzjoni fejn l-attur ippremetta:

Illi b'“media release” pubblikata fit-28 ta' Lulju, 1999 intitolat “Il-Ministru Ninu Zammit Jahbi” - ta' liema pubblikazzjoni l-konvenut hu l-awtur - gew attribwiti fatti determinati foloz u malafamanti fil-konfront tal-attur bl-

Kopja Informali ta' Sentenza

iskop li joffendu l-unur u l-fama tieghu u li jesponuh ghar-redikolu jew ghad-disprezz tal-pubbliku (Dok A);

Illi l-attur bhala l-parti malafamata u offiza ghandha d-dritt ghad-danni kkontemplati fl-artikolu 28 tal-Ligi tal-Istampa (Kapitolu 248 tal-Ligijiet ta' Malta);

Ghalhekk l-atturt talab li l-konvenut jghid ghaliex:-

1. M'ghandux jigi ddikjarat u deciz minn dina l-Qorti illi l-pubblikazzjoni suriferita tat-28 ta' Lulju, 1999 hija libelluza u malafamanti fil-konfront tal-attur u li tesponih ghad-disprezz u ghar-redikolu tal-pubbliku; u

2. M'ghandux jigi kkundannat minn dina l-Qorti jhallas lill-attur dik is-somma li tiffissa l-istess Qorti f'ammont li ma jacedix hames telef lira (Lm5000) bhala danni ghall-malafama b'applikazzjoni tal-Artikolu 28 tal-Ligi tal-Istampa (Kapitolu 248 tal-Ligijiet ta' Malta);

Bl-ispejjez konta l-konvenut li gie ukoll ingunt ghas-subizzjoni;

Rat id-dikjarazzjoni tal-attur debitament konfermata bil-gurament u l-lista tax-xhieda tieghu;

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenut fejn gie except illi t-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fid-dritt stante li fil-"media release" tieghu tat-28 ta' Lulju 1999 l-eccipjent jaghti l-fatti kif irrizultaw lilu u jaghmel kummenti li jitqiesu bhala 'fair comment', dwar kwistjoni ta' interess pubbliku, liema kummenti huma accettabbli f'socjeta' demokratika kif ukoll taht il-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem;

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenut debitament konfermata bil-gurament u l-lista tax-xhieda tieghu;

Semghet lill-attur u x-xhieda prodotti mill-istess attur;

Semghet lill-konvenut;

Semghet it-trattazzjoni orali tad-difensuri tal-partijiet;

Rat l-atti l-oħra kollha tal-kawza u d-dokumenti esibiti;

Rat li l-kawza giet differita sabiex tinghata s-sentenza;

Ikkonsidrat:

Fic-citazzjoni l-attur jghamel referenza għal komunikat tal-istampa li l-konvenut kien l-awtur tiegħu u li gie pubblikat fit-28 ta' Lulju, 1999. Dan il-komunikat kien intitolat "Il-Ministru Ninu Zammit Jahbi." L-attur jippremetti li f'din il-pubblikazzjoni l-konvenut attribwilo fatti determinati li huma foloz u malafamanti u dan bl-iskop li jesponuh għar-redikolu u għad-disprezz tal-pubbliku. L-attur jippremetti ukoll li skond il-ligi huwa għandu dritt għad-danni u għalhekk qed jitlob li jigi ddikjarat li l-imsemmija pubblikazzjoni hi libelluza u malafamanti fil-konfront tiegħu. Qed jitlob ukoll li l-konvenut jigi kkundannat ihallsu dik is-somma li tiffissa l-Qorti bhala danni relattivi u dana skond il-provedimenti rilevanti tal-Kapitolu 248 tal-Ligijiet ta' Malta;

Fid-dikjarazzjoni guramentata tiegħu l-attur jispecifica li t-titolu fih innifsu tal-istqarrija in kwestjoni hu libelluz. Dejjem skond l-attur, hi libelluza ukoll dik il-parti tal-istqarrija fejn jinghad - "... fuq inizjattiva tal-Ministru Ninu Zammit meta esporta 471 tunnellata Sante b'kundizzjoni ta' 'out right purchase' b'detriment li telf madwar LM80,000 lill-bdiewa" kif ukoll il-kliem - "Fatt stramb iehor huwa kif ftit gimghat ilu l-Ministru Ninu Zammit kien ta indikazzjonijiet li l-prezz għall-bdiewa se jkun dak Lm14.20 il-qantar..." u "Għaldaqstant il-Ministru Zammit għandu jghid pubblikament lill-bdiewa...fejn għosfru l-eluf ta' l-over price li l-bdiewa suppost hadu fuq l-esportazzjoni ta' 471 tunnellata Sante bikrija." L-attur ikompli jiddikjara li huwa jichad bhala foloz dawn l-allegazzjonijiet u inoltre, dejjem skond l-attur, il-konvenut, li kien jokkupa qabblu l-kariga ta' Ministru tas-Sajd u Biedja, kien jaf li l-imsemmija allegazzjonijiet li għamel huma għall kollox inveritjeri;

Il-konvenut eccepixxa li fl-istqarrija in kwestjoni huwa jaghti fatti kif irrizultawlu u jagħmel kummenti li għandhom

jitqiesu bhala 'fair comment' fuq kwistjoni ta' interess pubbliku, Dawn il-kummenti huma accettabbli f'socjeta' demokratika;

Minn esami tal-komunikat ghall-istampa in kwistjoni, li nhareg bil-firma tal-konvenut, jirrizulta li t-titolu jirreferi ghal fatt li skond il-konvenut, l-attur "qed jahbi" kemm kien l-"over price" ghall-bdiewa fuq l-ewwel 3000 tunnellata ta' patata "Alpha" esportati lejn l-Olanda u dan sar appositament sabiex l-attur ma jghamilx referenza ghar-rizultati li kienu nkisbu bhala konsegwenza ta' kuntratt li kien sar mill-amministrazzjoni precedenti, meta l-istess konvenut kien jokkupa l-kariga ta' Ministru responsabbli mill-Bidja. L-istqarrija tkompli tippreciza li l-attur ried li ma jinhaxx il-fjask li sar meta l-attur esporta 471 tunnellata patata "Sante" b'"outright purchase" bil-konsegwenza, skond il-konvenut, li l-attur telled circa Lm80000 lill-bdiewa. Il-konvenut jiddefinixxi "fatt sramb" li ffit zmien qabel l-attur kien indika li l-prezz ghall-bdiewa kien ser ikun Lm14.20 il-qantar mentri sa issa l-istess attur ghadu ma kkonfermax ser ikun dan il-prezz. Finalment il-konvenut jiddikjara li l-attur ghandu jghid kemm kien l-imsemmi "over price" fuq l-ewwel 3000 tunnellata "alpha" u x'sar minnu l-"over price" li l-bdiewa suppost hadu fuq il-471 tunnellata patata bikrija;

F'din l-istqarrija l-konvenut basikament qed jghid li l-attur qed jahbi informazzjoni bil-ghan li jnessi, ghar-rigward tal-espotazzjoni tal-patata, dak it-tajjeb kollu li kisbet l-amministrazzjoni precedenti. Skond il-konvenut l-attur ukoll ma kkumentax dwar dak li l-konvenut isejjah bhala "fjask" meta gew esportati mill-attur jew l-amministrazzjoni tieghu, b' "outright purchase" kwantita' ta' patata bikrija tat-tip "sante" b'konsegwenza li l-bdiewa tilfu eluf ta' liri. Il-konvenut jikkritika lill-attur fis-sens li l-istess attur kien ghadu ma kkonfermax il-prezz meta ffit taz-zmien qabel kien indika x'kien ser ikun tali prezz. Finalment skond il-konvenut l-attur ghandu jiddikjara kemm kien l-"over price" fuq l-imsemmija l-ewwel konsenja tal-patata "alpha" u x'kien sar mill-"over price" fuq il-patata bikrija;

Meta l-konvenut xehed f'dawn il-proceduri huwa qal li principalment ried jikkritika lill-attur dwar il-fatt li l-patata bikrija nbieghet b' "outright purchase" u b'hekk l-bdiewa kienu skoperti peress li ma kienx gie negozjat prezz minimu garantit u dan fiz-zmien meta l-patata ggib l-ahjar prezzijiet. Ghalhekk skond il-konvenut il-prezzijiet gew negozjati b'mod hazin. Sa hawnhekk ma hemm xejn libelluz f'dak li stqarr il-konvenut fil-konfront tal-attur. Dawn huma kummenti u kritika li tista titqies bhala "gusta" dwar l-operat tal-attur, bhala l-ministru responsabbli, fl-espotazzjoni tal-patata bikrija maltija lejn l-Olanda;

Il-konvenut pero', fl-istqarrija, ma waqafx hawn u ghamel insinwazzjonijiet li in effett mhux ibbazati fuq il-fatti kif graw. Specifikament il-konvenut stqarr li l-attur kien qed jahbi certa informazzjon u li l-operat tal-istss attur wassal biex jintilfu eluf ta' liri intizi ghal bdiewa. Il-konvenut ibbaza l-kalkoli tieghu fuq ricevuti li kienu jindikaw kemm kienet qed tinbiegh il-patata l-Olanda. Il-konvenut okkupa l-kariga ta Ministru tal-Bidja u ghalhekk missu jaf li tali kalkoli ma jistghux isiru a bazi tal-prezz li bih kienet qed tinbiegh il-patata lill-konsumatur olandiz. Il-konvenut jaf tajjeb li hemm diversi fatturi li jinfluwenzaw dawn il-prezzijiet u cioe' il-kwantita ta' patata esportata, l-qligh tal-importatur olandiz, il-kambju u spejjez konnessi mal-espotazzjoni. Inoltre ma jirrizultax li fis-sena partikolari kien hemm xi telf;

Jirrizulta li l-prezz ghal-patata "sante" kien gie negozjat b' "outright purchase" cioe skond il-prezz tas-suq fil-mument partikolari. Pero' kien gie ukoll negozjat prezz minimu garantit. L-attur, f'dan ir-rigward, ikkonferma li l-prezz ghal-patata "sante" ghar-rigward tal-istagun in kwestjoni kien prezz "record" u konsegwentement il-bdiewa ma tilfu xejn anzi ggwadanjaw fuq is-snin precedenti. F'dan l-attur bl-ebda mod ma gie kontradett. Inoltre ghar-rigward ta' certu tip ta' patata kien hemm kuntratt negozjat mill-ammistrazzjoni precedenti u kwindi l-prezz kien gia stabbilit. Fl-offerta li saret ghar-rigward tat-tip l-iehor ta' patata kien hemm prezz minimu garantit u dana skond il-kwantita esportata, pero' l-bidwi jithallas prezz wiehed u l-prezz ghal-bidwi ma jvarjax skond il-kwantita esportata;

L-“over price” hi d-differenza bejn il-prezz minimu garantit kif miftiehem u l-prezz effettiv li bih tkun giet esportata l-patata. Dan l-“over price” jigi kkalkulat fuq il-kwantita' kollha ta' patata li tkun giet esportata fi stagun wiehed. Inoltre kif gia gie rilevat mill-prezz minimu garantit iridu jitnaqqsu diversi spejjez. Wiehed isir jaf jekk hemm “over-pricing” wara li in effett tinbiegh il-patata esportata kollha u dana peress li f'dak il-mument biss wiehed jista jkun jaf jekk l-prezz effettiv qabix il-prezz minimu garantit. Gie konfermat li l-prezz tal-patata gie publikat wara li jinghalqu n-negozjati ma l-importaturi ta' l-Olanda;

Dawn huma kwestjonijiet teknici li ghal dawk li jahdmu f'dan il-qasam facilment jiftiehem, pero' l-pubbliku in generali ma jifhimhomx mill-ewwel. Il-konvenut pero', minhabba l-esperjenzi precedenti tieghu, kien jaf tajjed dan kollu u ghalhekk seta evita li jghamel certi kummenti fl-istqarrija in kwestjoni li ma kinux bazati fuq fatti u saru biss bl-iskop li jintefa dawl ikrah fuq l-attur. B'mod partikoari meta jsemmew eluf ta' liri li ntilfu u li l-over pricing “osfor.” Indubbjament meta jissemew il-flus u jsiru domandi dwar allegat telf ta' somom kbar ta' flus u dwar x'sar minnhom ammnti ohra ta' flus, anke jekk il-bazi tkun kwestjoni teknika, dan mill-ewwel iqajjem interess fil-pubbliku. Ghalhekk in-nies bejnithom jibdew jtkellmu u jghamlu domandi fuq dak li ntqal l-istqarrija;

Jirrizulta li, fl-istagun in kwestjoni, gew espotati lejn l-Olanda aktar minn sebat elef tunnellata patata, li minnhom 471 tunnellata kienu “sante” u l-kumpliment “alfa”. Ma jirrizulta xejn li jista jigi konsidrat bhala irregolari fl-espotazzjoni tal-patata fl-istagun in kwestjoni. Zgur li ma jirrizultax li “osfru” xi flus ghar-rigward tal-istess esportazzjoni. Tenut kont tar-rizultanzi anke t-titolu tal-istqarrija jista jigi konsidrat bhala inveritjer. Ma jirrizultax li l-attur ghamel xi tentattiv biex jahbi xi informazzjoni jew li huwa dam biex habbar il-prezz tal-patata, li in effett thabbar fit-30 ta' Lulju 1999. Inoltre f'dan ir-rigward il-konvenut jikkontradici lillu nnifsu. In effett fl-istqarrija in kwestjoni il-konvenut jghid li l-attur naqas li jiddikjara il-prezz tal-patata, u sussegwentement, meta xehed f'dawn

il-proceduri, huwa ddikjara l-attur kien effettivamente qal li l-prezz kien ta' Lm14.20 il-qantar;

F'kawzi bhal presenti, u cioe' f'kawzi ta' libell, hemm bilanc li ghandu jinzamm bejn id-dritt, f'socjeta demokratika, li wiehed jghid u jesprimi ruhhu u jsemma l-opinjoni tieghu bl-aktar mod liberu u bejn id-dritt ta kull cittadin li jgawdi r-reputazzjoni u l-isem tajjeb tieghu u dan dejjem fl-isfond ta' socjeta demokratika. Dan gie diversi drabi ritenut mill-Qrati taghna. (Ara Vincent Borg vs Victor Camilleri – Qorti tal-Appell Civili – 15 ta' Novembru 1994). Kullhadd ghandu jkollu l-liberta' li jghid dak li jhoss li ghndu jghid, pero' tali liberta' ma ghandha qatt twassal ghat-tnaqqis tar-reputazzjoni u tal-gieh ta' cittadini ohrajn l-aktar jekk jigu attribwiti atti inveritjeri. Appuntu gie ukoll ritenut li l-liberta' tal-espressjoni taqbez il-konfini ta dak li hu ragjonevoli u minflok issir ksur tad-drittijiet ta' haddiehor appuntu fejn l-espressjoni tkun ibbazata fuq fatti mhux veri. (Ara Onor. Charles Buhagiar vs Ray Bugeja – Prim'Awla – 19 ta' Jannar 1966);

Hawnhekk trid ukoll issir distinzjoni bejn “allegazzjoni ta' fatt” u “kumment”. Meta ssir difiza li tirreferi ghal verita' tal-fatti, l-fatt ghandu jigi pruvat. Meta issir difiza dwar kumment gust ghandha ssir il-prova li dak il-kumment hu appuntu gust u mghamul in bona fede. Tali kumment ma jista qatt jkun gust u in bona fede jekk il-fatti attribwiti ma jkunux veri;

In vista ta' dan kollu jirrizulta sufficjentement li l-istqarrija in kwestjoni hi libelluza fil-konfront tal-attur. L-istqarrija zgur li ma tistax jitqies bhala kumment gust u maghmula in bona fede b'mod partikolari peress li hi bbazata fuq fatti li ma gewx privati bhala veri. Minhabba f'hekk lanqas ma jista jinghad li l-istqarrija in kwestjoni hi espressjoni ta' opinjoni dwar kwestjonijiet ta' interess pubbliku u li hi accettabbli f'socjeta demokratika. Ghalhekk l-eccezzjonijiet kollha tal-konvenut ma jistghu qatt jigu akkolti;

Mill-banda l-ohra jirrizulta sufficjentement pruvat li l-istqarrija in kwestjoni hi libelluza u malfamanti fil-konfront

Kopja Informali ta' Sentenza

tal-attur u ghalhekk it-talbiet kollha tal-attur ghandhom jigu akkolti;

In vista ta' dak kollu li gie premess, in vista tac-cirkostanzi specjali tal-kaz u tar-rizultanzi u in vista tal-fatt li c-cirkostanzi meritu tal-istqarrija kienu ben mgharufa lill-konvenut, li seta ukoll facilment jivverifika qabel ma ppubblika l-istqarrija in kwestjoni, l-ammont tad-danni li ghandu jigi likwidat hu fis-somma ta' elfejn euro (€2000);

Ghal dawn il-motivi kollha :

Tiddeciedi billi fl-ewwel lok tichad l-eccezzjonijiet kollha tal-konvenut u billi fit-tieni lok tilqa t-talbiet kollha attrici u tidkjara li l-istqarrija in kwestjoni hi libelluza u malafamanti fil-konfront tal-attur u li tesponih ghad-disprezz u ghar-redikolu tal-pubbliku u tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-attur is-somma ta' elfejn euro (€2000) bhala danni ghall-malafama u dana bl-applikazzjoni tal-artikolu 28 tal-Ligi tal-Istampa (Kap 248 tal-Ligijiet ta' Malta) u bl-imghaxxijiet kollha legali mid-data ta' din is-sentenza sad-data tal-effettiv pagament;

Spejjes kollha kontra l-konvenut.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----